СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК UKRAINIAN DAILY
УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНІЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.
OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.
ТРИ ЦЕНТИ. РІК XL. Ч. 220. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа 21. вересня 1932. VOL. XL. No. 220. Jersey City, N. J., Wednesday, September 21, 1932. THREE CENTS.

ВБИТО 9-ЛІТНЬОГО ХЛОПЦЯ ПІДЧАС СТРАЙКОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

САВТ РІВЕР (Ню Джерзи). — Від 4 тижнів страйкували кравецькі робітниці, жінки і дівчата, щоби добитися кращих умовин праці. Вкінці добилися їх та рішили вернутись до роботи, а робітничі провідники згодилися на відчинення 5 фабрик. І все було би пішло гладко, якби фабриканти не стягнули були без потреби великого числа детективів для охорони фабрик. Це розлютило родини працюючих жінок і вони зібралися проти цього запротестувати біля фабрики „Р. П. Вош Сут Компані", яка наняла детективів. Поліція почала розганяти протестантів, при чім прийшло до бійки на кулаки і палки, а вкінці — до стрілянини. Поліція каже, що стріляла вгору, або в землю. Та є фактом, що наслідком стрілянини вбито 9-літнього хлопця, Волтера Роєка, що бавився на вулиці, недалеко місця заворушень.

Як тільки рознеслася чутка, що вбито хлопця, товпа зросла до яких 3,000 людей, а супроти її грізної постави прийшлося 14 полісменам і 40 приватним детективам втікати до ратуша і там замкнутись.

Крім вбитого хлопця ранено ще 13-літнього Івана Вільчинського й одного старшого робітника та старшу жінку.

ФАРМЕРИ ДАЛІ ПІКЕТУЮТЬ.

ВОРТІНҐТОН (Мінесота). — Територія страйкуючих фармерів, що добиваються кращих цін на хліборобські продукти, збільшилася. Вже пікетують фармери і по дорогах стейту Мінесота. Пікетчики зі стейту Айова дають їм практичні вказівки, як переводити пікетування і не дозволити довозити до міст споживчих артикулів.

ВІЙСЬКО СПИНЮЄ МАЙНЕРСЬКЕ ВІЧЕ.

ТЕЙЛОРВІЛ (Ілінойс). — Народня ґвардія розігнала яких 600 страйкуючих майнерів, котрі хотіли дістатися до Майнерс Парк і там відбути протестаційне віче. Едвард Гемер, представник зорґанізованих майнерів, заявив, що майнери хотіли запротестувати проти цього, що їм приписують підсадження бомби під часопис „Ди Дейлі Бріз". Він каже, що в підсаджування бомби є вмішана певно „Пібаді Кол Компані", яка хотіла в той спосіб відвернути симпатії загалу від страйкуючих майнерів, котрі домагаються від цеї компанії давної заробітної платні в сумі $6.10 денно.

КОНІ ДАЛІ В ПОТРЕБІ.

ТОРОНТО. — На конвенції ковалів, фабрикантів підков і повозок стверджено, що карієра робучого коня не скінчена. Саме тепер збільшається чимраз більша потреба робучих коней.

ДОХОДОВИЙ ПОДАТОК ЧИМРАЗ МЕНШИЙ.

ВАШИНГТОН. — Коли міркувати по податках, то нема ніякої поправи в бизнесах. За перших 16 днів вересня зібрано титулом доходового податку $84,285,412, себто $69,000,000 менше ніж у тімсамім часі минулого року. Сьогорічний дефіцит виносить уже $427,960,154, а минулого року виносив у тімсамім часі $391,429,245.

БІБЛІОТЕКИ ПІДНОСЯТЬ МОРАЛЬ.

ЛЕЙК ПЛЕЙСИД (Ню Йорк).—Гери Ліденберґ, президент „Амерікен Лайбрері Асосіейшен", каже, що бібліотеки відграють у громадськім життю велику ролю, бо підносять мораль громадянства. Він твердить далі, що ніколи це не був такий великий попит за книжками з бібліотек як у теперішних часах важкої кризи. Люди хочуть чогось навчитись і шукають у книжках розради серед нужди і клопотів та нервових розстроїв.

РУЗВЕЛТ ОДОБРЮЄ КОНФЕРЕНЦІЮ В СПРАВІ СРІБЛА.

БЮТ (Монтана). — Коло 8,000 людей витали ґовернора Рузвелта, коли він прибув до місточка Бют, яке має всього коло 30,000 населення. У своїй промові Рузвелт заявив, що коли зістане вибраний президентом, він поробить негайно заходи в справі скликання міжнародньої конференції для піднесення вартости срібла.

СЕНАТОР ДЕЙВИС ПЕРЕД СУДОМ.

НЮ ЙОРК. — Сенатор Джеймс Дейвис з Пенсилвенії відповідає перед присяжними суддями в справі льотерії, яку влаштував „Лоел Ордер оф Муз", а з якої дохід мав піти на добродійні цілі. Сенаторови Дейвисови закидають, що він заробив на тій льтерії $172,300. Дейвиса боронить Чарлз Тотл, бувший републиканський кандидат на ґовернора нюйорського стейту. Він каже, що Дейвис не побрав ніяких грошей та що звернені проти нього закиди є виборчим триком, видуманим на те, щоби йому пошкодити при кандидатурі на сенатора.

АМЕРИКА СТАЄ ФАШИСТІВСЬКОЮ, КАЖЕ ТОМАС.

НЮ ЙОРК. — В Америці зростає націоналізм у формі фашизму, що є вислідом політичної апатії й цинізму американського загалу. Так каже Нормен Томас, соціялістичний провідник.

НАЦІОНАЛЬНИЙ СПОРТ ФРАНЦУЗІВ.

Національним спортом Французів є ловля риб. Цей спорт має вже за собою довговікову традицію. Цікаво буде згадати при тій нагоді, що ловлення риб при помочі вудки появилось у Франції щойно у вісімнацятому столітті. Великі дами вважали тоді цей спорт настільки гідним своїх аристократичних рученят, що навіть власноручно насилювали приману з хробака на ґачок. Згодом замилування до ловлення риб на вудку поширилося на всі суспільні верстви Франції. Сьогодні перейшло воно просто в наліг майже кожного міщуха та робітника, що залюбки проводить недільний відпочинок з вудкою в руках над рікою або ставом.

ПОЛЮЮТЬ НА ВУЖІВ, МОВ НА ДИКИХ КОНЕЙ.

Відколи в ткацькому промислі зросло запотребування на вужеву шкіру, почали люди полювати на великі вужі та гадюки, головно в Полудневій Америці та Індії. В Індії заборонено навіть ловлі на великих вужів — т. зв. питонів. Причиною заборони є те, що головним кормом питонів є дрібні гризуни, які розносять по краю ріжні пошести, отже питони є потрібні для краю з гиґієнічних причин. Головним постачальником шкір з питонів є країна Зулюсів в Африці. Зулюси ловлять тих велеканських вужів при помочі аркана. Роблять це в той спосіб, що засідають біля їхніх нор і коли тільки питон просуне з нори голову, закидають аркана. Тому, що питон є незвичайно сильний, треба нераз пари волів, щоб витягнула з нори цього великана-вужа, якого шкіра є найцінніша з усіх вужевих шкірок.

ПОЛІТИЧНІ ВБИВСТВА.

Появилася цікава книжка німецького публіциста, А. Нобля, про вбивства в політиці. Автор подав спис найголовніших політичних замахів і вбивств, почавши від 1800 р. В цьому списі знаходиться в часі до 1913 р. 53 замахів і 45 убивств. Від 1914 до 1931 р., отже на протязі 18 років, доконано 43 політичних убивств і 28 замахів. Зріст, як бачимо, величезний, хоч автор взяв під увагу тільки замахи на визначні особистости з політичного світа. В самій тільки Німеччині на протязі 1931 р. начислено поверх 300 політичних вбивств, не згадуючи вже про замахи. А в цьому році нема тижня, який не зазначивсяб числом бодай 10 убитих і відповідним числом ранених.

ПОРУЧНИК ЗАСТРІЛИВ СЕРЖАНТА.

На вулиці Шпитальній в Кракові один поручник зганив пяного сержанта, закидуючи йому, що своїм поведенням безчестить військовий однострій. У відповідь на те підстаршина кинувся на поручника і вдарив його кілька разів у лице. Тоді поручник добув револьвера і чотирма стрілами положив його трупом на місці. Опісля пішов до команди ґарнізону і віддався в розпорядження військового суду. Військова прокуратура розвела в цій справі слідство.

ОДИН ГЕНАРАЛ ЗА ВИПЛАТУ БОНУСА, А ДРУГИЙ ПРОТИ.

Генерал Джан О'Раєн, командант 27 дивізії в часі світової війни, говорив у Ню Йорку радіом проти негайної виплати ветеранського бонуса в готівці. Він каже, що така виплата спричинить вищі податкові тягарі, які спадуть на населення. Знову ґенерал Ботлер твердив, що держава може заплатити бонус, а населення може понести цей тягар, бо люди добре заробляли підчас війни в тім часі, коли ветерани були в армії й боролися.

ЦІННА СТАРОХРИСТІЯНСЬКА ЗНАХІДКА.

Під старинним костелом св. Петра в Неаполі зроблено в останніх днях дуже цінну знахідку, що сягає ще перших християнських часів в Італії. При відновлюванню підземної крипти відкрили там дуже добре збережені стінні мальовила (фрески) з I. ст. по Хр., що представляють обох верховних апостолів, Петра й Павла. При дальших працях знайдено в стіні вмуровані гроби, ще з кістьми перших неаполітанських християн, а крім того так зв. „льокулі", себто гроби в мурах з камяними лавками, на яких ставили трумни.

Ця знахідка має велике значіння для церковної археольоґії, бо мабуть потверджує старинний переказ, що св. Петро й Павло заснували були якраз у цьому костелі першу християнську громаду.

ВОДА ЛІКОМ ПРОТИ АЛЬКОГОЛЮ.

В Югославії недалеко Білгороду випливає мінеральне джерело, яке є ліком проти... пиянства. Що року зїжджаються туди сотки алькоголиків і вистарчить, як кажуть, пити цю воду кілька тижнів, щоби втратити охоту до алькоголю. Зі всіх сторін Югославії приїжджають до джерела й жінки алькоголиків, які вивозять звідсіль дорогоцінну воду в пляшках, а навіть в бочках. Здається, що тут багато впливає автосуґестія. Одначе над джерелом ловстав тепер живець з готелями, пансіоном і т. д.

НАМАГАНЕ САМОГУБСТВО РЕЕМІҐРАНТА.

До Львова приїхав реемігрант з Канади, Тимофій Кантимір, який вертався до рідного села Красностав у Східній Галичині умово хорий, тому був під опікою французького санітаря. Тому, що в Кантиміра замітний був поворот недуги, санітар задержався у Львові в готелі „Подільськім" при вул. Городецькій. Кантимір збив тут склянку та відломками підрізав собі горло. Його відвезли до загального шпиталю.

САМОГУБСТВО ПОЧТОВОГО НАЧАЛЬНИКА.

У Варшаві застрілився начальник почтового уряду, 43-літній Тадей Вільконський. Недавно його усунули зі служби наслідком зловживань, які викрили в почтовому уряді, де він був начальником. Однак Вільконський казав, що він невинен, і написав кілька листів до своїх зверхників. В часі писання одного листу добув револьвера і відобрав собі життя.

СВЯТО НА ПІДЛИСЬКІЙ ГОРІ.

В неділю, 14 серпня, відбулося на Підлиській Горі традиційне свято в память Шашкевича. Службу Божу відправив епископ Будка в асисті численного духовенства. Учасників свята цього року було менше, ніж минулими роками (коло 4,000). Причина цього — відложення свята з попередньої неділі через непогоду, а може й збудення свята та його фатальна орґанізація.

ДО ПОДРУЖА ТРЕБА ЗАОХОТИ.

Ті, що хочуть женитися, користають в Італії з ріжних привілеїв і знижок. Мусоліні й уряд зі всіх сил хоче протиділати упадкови подружа й уродин, що сильно зазначуються в Італії останніми роками.

Новим кроком італійського уряду є признання молодій подружій парі 90 відсотків знижки залізничих білетів, якщо вона їде в пошлюбну подорож до Риму. Подружа пара мусить виказатися потрібними документами й подорож не може відбутися пізніше як 7 днів по вінчанню. Побут у Римі може тревати лише два тижні, а поворотна дорога задармо.

Для новоженців, що мешкають постійно в Римі, впроваджено та; і самі знижки на лінії Рим—Неаполь і Рим—Венеція.

Який буде вислід цього, годі передбачити. Число подруж за шість місяців цього року виносить 125,976. Минулого року за цей сам час заключили подружа 151,750 осіб. Зновуж цього року нотовано 502,108 уродин, тоді, коли в 1931 р. було за цей самий час 564,613.

Ось і причина знижок залізничих білетів...

НОВИЙ ФРАНЦУСЬКИЙ КАНАЛ.

В Мецу відбулося відкриття каналу при Мозелі, що лучить Мец з Тіонвіль. Будова тревала три роки і коштувала 180 міліонів франків. Канал довгий 30 км. і лучить Мец з найважнішим металюрґічним басеном Франції. Президент французької републики Лєбрен висловив у своїй промові бажання, щоби Мозеля сталася славною аж до Рену та щоби тим способом Мец получити з Кобленцією.

ВЕЛИКИЙ БАНКНОТ.

На світовій виставі в Шикаґо, що буде відкрита на другий рік, виставлять на показ однодоляровий банкнот, довгий 4 метри і 2 метри широкий. Найцікавіще, що до зладження банкноту зужили, десять міліонів штук долярових банкнотів, стягнених з обігу.

ПРИСУД ЗА КРИВОПРИСЯГУ.

Анна Петричкова з Дрогобича зізнавала на розправі Якова Косака в Самборі (свояка Ст. Косака, що на днях покінчив у Львові самогубством) у характері свідка. Після розправи суд притягнув Петричкову до відповідальности за зложення фальшивих зізнань. За це окружний суд у Самборі засудив Петричкову на 6 місяців тюрми. Апеляційний суд знизив Петричковій кару до 4 місяців, бо взяв під увагу, що вона має четверо дітей, хорих на чахотку.

НОВИЙ ПОЛЬСЬКИЙ ЗАКОН ПРО НАГЛІ СУДИ

КАРАТИМУТЬ СМЕРТЮ ЗА ПРОТИПОЛЬСЬКІ ВИСТУПИ, А СУДИТИМУТЬ НАГЛІ СУДИ.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Вже обовязує в Польщі новий карний закон, який звертає особливу увагу на знищення усяких ділань, звернених проти польської держави. Усі ті ділання підтягнено під головну зраду, або прояви, які йдуть на шкоду державі. За ті ділання відповідатимуть обжаловані перед наглими судами. Це значить, що за провини, за які попередньо карано тюрмою до 5 літ, тепер каратимуть смертю.

Отсей закон є специяльно звернений проти усяких таємних орґанізацій, що мають у своїй цілі підготування революційних зривів. Але таксамо каратимуть навіть і тих, що схочуть страйкувати на залізницях чи в телеґрафічних урядах. Бо й це можна підтягнути під ділання на шкоду держави.

В ПОЛЬЩІ НЕ ВІЛЬНО МОЛИТИСЯ В МАТІРНІЙ МОВІ.

ЛЬВІВ. — Проголошено міністеріяльне розпорядження, яке вводить у польських школах обовязкові, точно приписані молитви перед наукою і по науці. Молитва перед наукою кінчиться словами: „Маріо, Крульово Корони Польскей, мудль сен за намі".

Ця молитва приписана не тільки для польських і утраквістичних шкіл, але й для українських. Подаючи це до відома загалу, львівське „Діло" пише: „Що на це наші церковні власти?"

ЮВИЛЕЙ СІЛЬСЬКОЇ ЧИТАЛЬНІ.

ВОЛОЩИНА (Підгайці, Західня Україна). — В селі Волощина відбулося ювилейне свято читальні „Просвіти" зприводу 30-ліття її істнування. Ціле село прибрало святочний вигляд. Побудовано дві триюмфальні брами, а кожна брама господарів була прикрашена українськими прапорцями. Відбуто святочну академію і стверджено великий поступ села, дисципліну і свідомість громадян, а між матеріяльними здобутками піднесено те, що громада має власні водопроводи, а на подвірю кождого господаря є власний водотяг.

АМЕРИКА ПРОТИ ЗБРОЄННЯ НІМЕЧЧИНИ.

ПАРИЖ. — Сенатор Рід з Пенсилвенії та амбасадор Едж подали американське становище супроти німецького домагання дозволити на зброєння. Вони дали до зрозуміння, що без огляду на те, які згоди будуть мати між собою Анґлія, Франція й Німеччина, Америка противиться зброєнню Німеччини.

Того роду заяву американські політики подали Еріотови, французькому премієрови. Сенатор додав, що американський уряд є зацікавлений в розброєнню світа, а не в його зброєнню. Америка дивиться з великим невдоволенням на здержання розбройної акції.

Німецька преса робить острі випади на анґлійське становище в справі зброєння Німеччини. Ґазети не кладуть уже натиску на правну сторону справи, але зате більше підчеркують вплив становища Анґлії на економічне піднесення Німеччини.

ПЕРЕМІНА КАБІНЕТУ В ШВЕЦІЇ.

СТОКГОЛЬМ (Швеція). — Премієр Гамрін зрезиґнував зі свого уряду зараз другого дня по виборах, котрі виказали, що населення противиться консервативній партії. Вибори показали сильний нахил на ліво. Премієром має стати котрийсь із провідників соціялістичної партії. Становище радикальних елєментів у парляменті особливо сильне супроти розбиття в консервативних кругах.

АВСТРІЯ КОНФІСКУЄ ЗОЛОТО АМЕРИКАНСЬКОГО ГОРОЖАНИНА.

ВІДЕНЬ. — Поліція сконфіскувала 110 фунтів чистого золота від американського торговця Гарі Ґрінберґа та від одного віденського купця. Кажуть, що вони занималися беззаконно торговлею золотом. Сконфісковане золото варта 27,000 долярів.

Ґрінберґ віднісся до американського представника з просьбою захорони, але не дістав на своє домагання ніякої відповіди.

ЗБИРАЮТЬСЯ ЇХАТИ ПОНАД НАЙВИЩУ ГОРУ В СВІТІ.

ЛОНДОН. — Анґлійський посол Маркіз оф Клайдсдейл робить приготовлення летіти понад гору Еверест у Гімалаях, найвищу гору на світі.

Маркіз уже старий летун. Його виправа не стоїть у звязку з іншими виправами на Еверест, з котрих уже багато покінчилися невдатно і траґічно.

ҐАНДІ ТАКИ ЗБИРАЄТЬСЯ ПОСТИТИ ДО СМЕРТИ.

БОМБЕЙ. — Хоч ріжні індійські круги старалися наклонити Ґандія, індійського святця, покинути свій плян постити аж до смерти, Ґанді таки збирається почати свій піст так, як заповів, у вівторок 20 вересня. Він приняв делеґації й приятелів, що старалися відмовити його від зробленої постанови, але вони видно не робили на нього найменшого враження.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодинокe число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПРИВАТНИЙ БИЗНЕС УСТУПАЄ.

У Ню Йорку отворено цими днями нову підземну залізницю. З того приводу американські часописи завалили широкі шпальти, осисуючи „собвей" з погляду комунікації, з погляду краси, і так далі. І справді, новий „собвей" заслугує на увагу. Він потрафить перевезти денно сотки тисяч пасажирів, чим облекшить натиск на інших підземних лініях, — факт, котрий указує, якою то великою проблємою є справа перевозу осіб у новочасному місті.

Своїм виглядом новий „собвей" хоч куди кращий від старших ліній, збудованих не то без найменшого огляду на красу, але навіть без огляду на можливу вигоду пасажирів.

Це все дуже докладно піднесли часописи. Не підчеркнено лише на стільки, на скільки це заслугує, факту, що новий „собвей" не є приватним підприємством, як інші підземні залізниці, але підприємством міста, отже підприємством суспільним. Цього роду факт може не повинен би звертати уваги в Европі, де міські, краєві й державні підприємства мають здавна вже усталене місце, але в Америці цей факт повинен би звернути на себе увагу, бо в Америці здавна йшла аґітація проти всякого роду суспільних підприємств. Американський індивідуалізм бунтувався проти думки, що місто, стейт або держава має занятися якимось бизнесом. Увесь бизнес має бути ведений приватним підприємством. Американець відноситься з підозрінням до публичних підприємств. Свого часу навіть викували фразу: „Більше бизнесу в уряді, а менше уряду в бизнесі!" Тому, коли в Европі є публичні телефони, телеґрафи, електровні, трамваї, залізниці, — в Америці все те ведеться приватною ініціятивою.

Та видко останніми часами настав уже в Америці зворот від цього нібито типічного американського становища. В Ню Йорку побудовано підземну залізницю ініціятивою міста й проти цього ніхто не протестує. А не протестує, бо приватні підприємства підземних залізниць знаходяться перед банкротством і думають про те, якби зложити ті залізниці на плечі міста.

Досвід Ню Йорку з підземними залізницями показує, що старий американський індивідуалізм, який проявлявся відразою до громадських підприємства, уже поважно заломився. Видко, вже й Американці признають, що деякі підприємства повинні бути ведені не приватною ініціятивою, але публичною. Не довго треба буде ждати на той час, коли всі підземні залізниці великих міст Америки будуть власністю й заряджувані народом міст.

АМЕРИКАНСЬКІ УКРАЇНЦІ І СТАРИЙ КРАЙ.

Американсько-українська преса українському загалови в краю є цілковито неприступна, а висланці краєвих орґанізацій глядять, на мою думку, на американські справи все ще занадто „краєвими" очима. Знову американських кореспонтів до краєвих ґазет досі так якби не було.

Таке явище не є нормальне. Зацікавлення Америкою у наших людей завжди було величезне, оповідання про неї наші люди завжди слухають з запертим віддихом, як про якусь казкову країну, де все є відмінне від нашого і де тому відкривається таке необмежене поле для всяких порівнань.

Заокеанська еміґрація записала вже себе в книгу боротьби за українське визволення золотими буквами через свою жертвенність, через свою **матеріяльну** допомогу українським орґанізаціям. Але цього не вистарчає. Треба йти й з допомогою **духовою.** Не можна відкупитися **долярами** від **активної** участи в визвольній боротьбі, а треба **брати** в ній участь. Маю на увазі **спеціяльно молодь,** що кінчає вищі школи в Америці і розпоряджає великими духовними ресурсами, щоби стати в ряди борців за піднесення й розвиток української культури. На наших землях під Польщею ціла молодь є заанґажована в **політичній** боротьбі і не має ані часу, ані можливости дбати про культурний доробок. На Радянській Україні ціле життя в цім моменті зосередковується на питанні, якби взагалі **прожити,** якби здобути звичайний шматок хліба, отже трудно думати про розвиток культури. А всеж знаходяться і там герої духа, що думають і навіть роблять великі діла. Тим більший обовязок **спадає на** ту українську молодь, що, знайшовшись на еміґрації в спокійних умовинах культурного життя, має можливість працювати й студіювати. Погляньте на українську пресу в краю. Ще того року там було три щоденники, — цього року зробилося... півтора, бо „Час" зовсім упав, „Новий Час" звівся на маленький листочок, а „Діло" продовжує старече життя.

Чому так сталося? Кажуть — кріза. Не тільки кріза! Аджеж польські часописи дальше виходять і все збільшуються в скількости, і, що найстрашніше — збирають українських читачів, котрі, коли мають гроші лише на один часопис, купують скорше польську ніж українську ґазету, бо та... цікавіша, дає більше новин, приносить більше цікавих оповідань про чужі краї! І так шириться польонізація. Українським грошем зростає польська преса.

Тут треба тверезо дивитися на справу. Українська молодь в краю накладає життям в боротьбі за звільнення від польських впливів; українське патріотичне громадянство прикладає силу праці, гроша й нервів над утриманням українського культурного дорібку, українських культурних інституцій, шкіл, театру, преси, — але ворог є потужний, має в своїх руках увесь державний апарат, має гроші, має завзятість... Край потребує не лише матеріяльної допомоги, але й духової — потребує **співпраці** цілої української культурної еміґрації, деб вона не знаходилась. Українська преса не є цікава, бо є бідна, бо відрізані від світа, не розпоряджаючи засобами, українські часописи не в стані постачати українському читачеви добірної лектури з усіх галузей життя. Зробіть її цікавою. Подавайте політичному борцеви, що накладає життям своїм за визволення нашої Батьківщини, — подавайте йому духової поживи. Хай знає він, як жиють люди в ріжних країнах, які у них інституції, які звичаї. Поширюйте його політичні й культурні обрії, а тим робом допоможете йому і в політичному чині робити менше помилок.

А разом з тим ви принесете й собі велике задоволення і щастя. Бо що може бути більшим щастям, як свідомість своєї помочі до великої титанічної справи відродження сорок-міліонового народу, витворення з нього славної нації, могутньої держави! Великий анґлійський поет Байрон, щоб лише звязати своє ймення зі справою визволення такого маленького народу, як грецький, поклав життя своє на полі бою. Отже чиж може **українська** молодь бути пасивною перед ґрандіозним видовищем бою за визволення такого великого народу, як український?! Не прийшов ще час брати за меч і рушницю — хоча вже наближається, — але крайня пора братися за перо і книгу, щоби будити оспалих.

Американський Українець, але й території, і... нація це не лише зліпок поодиноких людей, але це орґанічна цілість, звязана разом також і територією. А цієї території нам в Америці бракує. І ми тут тільки еміґранти, як оті первісні американські кольоністи, що то бурян перед ними і бурян за ними. А тому, що ми тільки еміґранти, то й усякі спроби народньої праці не можуть мати виглядів на щось трівкого..."

Помиляється шановний дописувач.

Для існування нації не є необхідна територія. Територія є необхідна лише для існування держави. І ми для майбутньої держави територію маємо. Щож до нації, то жидівська нація ось уже дві тисячі років існує без усякої території. Бо для нації перш за все і єдино необхідною прикметою є **свідомість своєї приналежности до тої чи іншої етнічної ґрупи,** чи народу. Українська еміґрація в Америці є цілком свідома своєї приналежности до українського народу, але ця свідомість вигасає в нових поколіннях. І тому власне є необхідною ота духова співпраця з Краєм — з Галичиною, Волинню, Підкарпаттям і Пряшівщиною (де український рух як та повінь, заливає народні маси і витворює вже самостійні органи преси), з Буковиною, з Бесарабією. (До Радянської України покищо нема доступу). Бо лише присутність духа, лише активна участь в розвязанню краєвих проблем протягне нерозривні золоті нитки єднання межи всіма частинами великої української нації і витворить оту єдність національних ідеалів, що запалить всі українські серця одною національною вірою.

В наших часах велика мода писати й говорити про „характер". — „Нам бракує людей з характером", — кричать звідусіль. — „Витворюймо людей з характером..." І т. д. Але я тому не надаю великої ваги. Бо я знаю, що наш народ має „характер", а колиб не мав, то „горбатого хіба могила виправить". Але не дурно складається говірка про „впертих хахлів". Лише, що та „впертість" скерувалася не туцерковники. Подивіться, з якою запеклістю переводять міжукраїнську війну українські церковники. Подивімся, з яким завзяттям нападають у нас одні політики на других за найменшу помилку, як завзято виключають одні других з української нації... І тут мені знову приходить на думку жидівська нація, що серед страшних переслідувань, і без жадної території пронесла свою національну свідомість від двох тисяч літ до наших часів. На цілому світі їх нараховують щось коло 8 міліонів, — трохи більше як Українців під Польщею. А тим часом вони панують світом. Чому? Бо в питаннях тактики й дрібного щоденного життя вони дають один одному волю: роби, що знаєш. Думай, що хочеш, — не забувай лише одної річи, найважнішої на світі — що ти Жид, і що ти Жидови в відповідну хвилю допомогти мусиш. Лише це! Одна єдина річ. Але вона дала Жидам ключ до панування над світом! Від хвилі большевицької революції вони опанували командні місця в совітській Росії й Україні. І від давніх часів вони керують з банків і тростів капіталістичною Америкою, Англією й Францією.

Їх небагато. Всього вісім міліонів! — але вони є „вибраний Богом народ", а всі інші є „ґої". Тому вони дорожать кожним членом свого народу, вони оберігають його від усякої спокуси національної зради, і коли помінають, що хтось з них хоче залишити віру батьків, уживають всіх можливих засобів, щоби стримати його від цього кроку, і радіють від серця, коли це їм вдається. Не дурно й Христос навчав: — „Котрий чоловік з вас, мавши сотню овечок, та загубивши одну з них, не зоставить девядьтесять і девять у степу, та не піде за загубленою, доки не знайде її? А знайшовши, положить на плечі собі, радіючи. Кажу бо вам, що оттак більша радість буде на небі над одним грішником каючимся, ніж над девятьдесятьма праведниками, котрим не треба покаяння. Або котра жінка, мавши десять драхм (старинні гроші), коли згубить одну драхму, хіба не світить світла, та не вимітає хати, та не шукає пильно, аж доки не знайде?..."

Так і Жиди не дають нікому зі свого народу загубитися, — підіпруть і матеріяльно і духовно, — лише тримайся. А коли ці всі засоби не допомогають, і „овечка" таки губиться, кидає віру свою юдейську, що тісно звязана з національністю, і переходить на християнство, ціла громада жидівська, до якої він належав, у страшній розпуці постить і молиться, а родичі цілий тиждень на землі, як мертві, лежать. І по тім той ренеґат не може більше рахувати на жадну поміч від Жидів, — він для них ніби не існує. У нас навпаки: поки людина знаходиться в лоні українського народу, за нею стежать і полюють, як за диким звірем, але не на те щоб підтримувати її в хвилинах духового упадку, не тому, щоби підляти їй у душу бадьорости й віри, але щоб облаяти її останніми словами й мерщій зіпхнути в яму зради й ренеґатства: такий, мовляв, у його паршивий „характер", хай себе скорше „виявить", щоб людей не „баламутив". Зате вже, як „виявить" і опиниться цілком у ворожому таборі, що навіть до українського походження й не признаватиметься, оттоді то вже йому повний спокій і шаноба: мовляв, знайшов себе!... В останніх часах перед революцією на Україні ідейна молодь відривала від польщини й московщини цілі лави „Поляків" і „Росіян" малоросійського походження, доказуючи їм, що вони власне є Українці, а не Росіяни, і не Поляки. Тепер у нас розвивається акція в протилежній площині: переконують Українців, що їм нема місця для роботи серед українського народу, бо вони через свій ідейний склад чи світогляд власне мусять бути „Росіянами". Це зветься дбати не про скільність, а про якість, забуваючи, що в житті потрібні і скількість і якість.

Якщо в краю така акція відбувається на полі політичної та партійної боротьби, то в Америці, як я довідуюсь, така сама акція йде на полі боротьби церковної. Православні доказують, що вони є правдиві Українці, а греко-католики є „зрадники", „конкордатники" і т. д., а греко-католики відповідають теж у відповідний спосіб. А тимчасом треба памятати лиш одно: всі ми Українці, і все українське є нам близьке і рідне. На українських землях під Польщею й Росією відбувається титанічна боротьба за створення Української Держави, за створення **нового світа,** що не повинен бути ані капіталістичний. Українці ніколи капіталістами не були, — ані комуністичний, бо комунізм винищив нашу батьківщину до краю і є ознакою московського панування. І що в порівнанні з тим дрібні розходження в релігійних чи партійних віруваннях?! — Україна понад усе!

Евген Онацький,
Рим.

АНГЛІЙСЬКА ПРЕСА ПРО ПОВСТАННЯ НА ПОЛІССЮ.

Вістки про битви з селянами на Поліссю і про „пацифікацію" яку опісля перевела польська влада, появилися також і в англійській пресі.

„Дейлі Геральд" (з дня 31 м. м.) подав довший звіт про ті події під заголовком: **„Битва треває три тижні, а про неї ніхто не знає** — Тенки і літаки проти селян". Щоб ствердити правдивість вісток, кореспондент „Д. Г." (як пишеться в новинці) „запитував про ті події в міністерстві справ закордонних у Варшаві, але йому відповіли, що про такі події не було офіціяльного звідомлення; зрештою, вони не є новиною в Польщі".

„Морнінґ Пост" (з дня 2 ц. м.) подає також вістку про події на Поліссю, під заголовком: **„Неспокої в Польщі —** Українські селяни втікають у ліси". Новинка кінчиться словами: „Українські провінції під Польщею все ще розятрені та невдоволені, помимо сильної руки маршала Пілсудського. Без сумніву, українське питання причинилося до примушення польського уряду заключити договір про ненапад з Радянщиною".

Вістки про повстання українських селян приніс також **„Савт Вейлс Арґус"** (з дня 31 м. м.) під заголовком: „Здав**лено повстання селян** — Молодих хлопців вішали, інших били".

Польський уряд видав до преси свої заперечення вісток про повстання. В **„Морнінґ Пост"** (з дня 2 ц. м.) пишеться, що „Польський уряд заявляє, що вістки про події в тих околицях (на Поліссю) могли відноситися тільки до здавлення грабіжницьких банд, які переходять до Польщі через радянську границю".

(Укбюро, Лондон).

— Пане доктор, моя жінка нездужає на страшну безсонницю.

— Чому так думаєте?

— Бо як я приходжу додому в третій годині над раном, то вона ще не спить!

В. Будзиновський.

НА ДВІРЦИ ШИНИ

(Оповідання).

(4)

Роман мусів перемогти себе, щоби на голос не розсміятися. Колиж глянув на лице викривлене любовною дурійкою, зміркував, що бодай у сій хвили перечитися з нею або жартувати не можна. Аж тепер став дівчині ліпше призиратися. Хоч тринацятьлітна, вона була розвинена так, як неодна вісімнацятьлітна. Роман зрозумів її. Подумав, що у неї мабуть саме тепер прийшов той дуже небезпечний, хоч короткий час, коли то дівчур зачинає почувати себе дівчиною. Як в такім часі дівча пробуває в товаристві тільки одного мущини, то мусить полюбити його. Колиж того мущину втратить з очей і дістане товариство другого, то та любов скоро перейде на того другого. Лише вже не буде така нагальна. З другого, ще більше ослаблена, перейде на третого, далі на четвертого і пятого. Роман подумав собі, що клопоту спекається тільки таким способом, що тепер не буде перечитися; як не мож буде інакше, то й присягне, що любить її і ніколи не покине. Відїхавши відси, більше сюди не покажеться і писати до неї не буде. Дівчина буде зітхати, може й плакати лиш поти, поки не приїде інший панич. Покищо Роман гадав, що може ще тепер викрутиться, отже промовив:

— Я ще пару днів буду у вас. Про все те ще побалакаємо.

— Про все те нам вже нема що балакати. Побалакати треба тобі з татом і з мамою. Мене ти лиш гарно поцілуй і скажи, що любиш, тай ніколи не покинеш.

Наставила уста і він, хоч не хоч, мусів поцілувати. Вона віддала йому десятькратно. Виціловуючи нахабно, вона й забула, що не відповів на питання, чи любить її. Випустивши його зі своїх обіймів, сказала:

— Тепер ходім до хати. Ти ще нині побалакай з татом і з мамою, щоби ми обоє знали, чи дадуть мене тобі. Таки зараз, скоро прийдемо до хати... Або ні... Побалакай з ними аж по вечери.

Віра відклала його розмову з батьками, бо вперед сама хотіла побалакати з ними. Обоє вернулися до хати саме в хвили, коли родина сідала до стола обідати. Переходячи попри маму, Віра шепнула до неї:

— Вже його маю!

Імосць, сідаючи коло свого мужа, шепнула йому до вуха:

— Віра вже його спіймала.

Постольницький нахилився до вуха жінки і відповів:

— Коби лиш не вихопився, бо бачу, має дуже квасну міну.

По обіді всі розійшлися. Лишилася тільки Віра з татом і з мамою. Розказала батькам, як то нині було між нею і Романом.

— Нині по вечери він сам буде з вами про се балакати. Не забудьте зараз зажадати від нього, щоби пішов на теольоґію, бо я не думаю, ждати, аж він стане добре платним судією.

— Не нагли! — відповів батько. — Про се побалакаю з ним аж по заручинах, коли йому вже відріжемо дорогу до відвороту.

Саме тоді, коли Віра балакала з батьками, Роман забалакав до її брата Юрка.

— Через мене будете мати малий клопіт. Ваша Віра в такім віці, в якім дитина гадає, що вона вже дівчина. Такі залюблюються в першім мущині, з яким мають нагоду частіше балакати. Віра була що днини в моїм товаристві.

— Може залюбилася? — Юрко спитав.

— Дитині так здається. Тепер сам не знаю, як поводитися, щоби з того не вийшли які прикрости.

— Хто наварив пива, той нехай його випє! — Юрко сказав сміючися. — Я її не буду образумляти, бо се не помогло би.

— Я маю спосіб, але ти поможи мені. Се її кохання, то дитинство. Як мене втратить з очей, то скоро забуде за мене. Тепер я з нею не буду перечитися. Як спитає мене, чи люблю її, то скажу, що над життя. Як схоче, то й покляну́ся бути вірним до смерти. Таке успокоїть її. Відїхавши відси, більше до вас не покажуся. Як буде писати до мене, то відпишу раз, два рази. На третий лист вже не відповім. Вона може й не напише третого і забуде за мене, але ти поможеш мені. По моїм відїзді запроси до себе якого іншого товариша і попроси його, щоби заприязнився з Вірою.

— А як вона того другого полюбить? Який буде з того зиск?

— Другий раз не піде так скоро і, як залюбиться, то не буде дуріти.

Юрко хвилю подумав і каже:

— В такій справі, я не хочу пхати пальців між двері. І я не куплер. Як тебе я спровадив до нас не для Віри, так і другого для неї не буду спроваджувати. Як думаєш, що її любов є лише дитинством, то нею не журися. Нині ти відїдеш, вона завтра забуде за тебе. Якжеж та любов щось треваліше, то й спроваджування інших баламутів не поможе.

Роман бачив, що для нього одиноким ратунком є врізати полу і втекти відси.

Юрко зараз побіг до мами, переповів їй свою розмову з Романом і закінчив:

— Пильнуйте його, припріть до муру, бо він хоче викрутитися. Уважайте, щоби не втік не попрощавшися.

Хоч Віра зажадала від Романа, щоби він ще нині побалакав з її батькакми, він ані не думав зробити се. Коли по вечери ждали на нього і він не прийшов, вони зрозуміли, що Юрко мав рацію, перестерігаючи їх. На другий день помітили, що Роман Віру оминає. Довго спав, потому довго писав листи. По обіді довго боліла його голова, потому забалакався з кількома селянами і вони довго не пускали його, бо радилися, як в селі заснувати читальню. По вечері пішов спати й не пробуючи балакати з батьками Віри. Третої днини гадав, що Віра вже образумилася, бо хоч то був його останній день у Постольницьких, вона не лиш не забігала йому дорогу, але й цілком не показалася. Не знав того, що вона хотіла балакати з ним, та соромилась показатися йому на очи, бо від плачу спухла. До вечері також не прийшла, з чого Роман був дуже вдоволений.

(Дальше буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

IN RE THE UKRAINIAN CHURCH BY THOMAS FLORA, CHICAGO, ILL.

After reading over the article by Thomas Llora in the Svoboda of to-day's date, I beg to differ with some of his suggestions as to the reform of our highest institution, our Ukrainian Church.

Mr. Flora seggests that since many of the younger generation do not attend the church of their forefathers, because they cannot understand the service, the attendance would increase if the priest officiated in the English tongue. We are all aware of the fact, that the Roman Catholics are the greatest church-goers of all the catholic nations. What is their attraction since they cannot understand their service either. It is their upbringing, Mr. Flora. Since baby days they are taught to attend church and learn to love it, learn to want to go every Sunday. Sunday isn't a Sunday unless they are going to church. Four-fifths of us can read and write in the language of Ukraine, but only two-fifths of the Roman Cothlics can read and write Latin.

I'd like to argue with Mr. Flora's suggestion of having priests who are able to converse freely in the English tongue, have mothern ideas and understand the younger Ukrainian generation, in our parishes. But — what about the olders whose English vocabulary is limited and the sermon is given by a priest is English?

Another point I'd like to cover and that is, the speaking of the Ukrainian language incorrectly by the youngsters. It isn't always the fault of the youngsters that they speak better English than Ukrainian. Why? Simply because, when as children they go to public school and there learn to speak, read and write English. Their parents are overjoyed by their children's brillance, so decide to master the English tongue, habits and ideas themselves. Finally, the Ukrainian name seens to be too hard to write, is foreign and so decide a shorter one with an English accent will do lots better. And that is why the youngsters "go English." Of course, there are homes where nothing is spoken but Ukrainian among themselves, and with outsiders of the English nation the English language is used extensiously. I know, it is so in my home, and in many others.

Before I go any further, I want to say that my article is open to all criticism.

The third and final point. Does the constant association of Ukrainians with the English cause us to forget our mother toungue? In the case of properly brought up Ukrainians, no.

If the priests gave English sermons in our Ukrainian church (aren't we forgeting our own language by listening to even our priests recite in English?) on such topics as the game of baseball or basketball; movie stars and the pictures they appear in; what books we should read and what radio programs to listen to, if so, a church wouldn't be a church. Lectures on the above are given in such places as the school, Y auditorium's and public places.

A church is a building where one divinely worships the Savior and hears words pertaining to Him and His.

Rozalie Hatala,
Keansburg, N. J.

ПОДЯКА.

Я нижче підписана члениця Бр. св. Георгія, від. 39 У. Н. С., складаю сердечну подяку головному урядови, а також і виділовим урядникам за уділення мені запомоги в сумі $50, котрі стали мені великою помічю в моїм критичнім положенню.

Ірина Сернувка,
Филаделфія, Па.

ПОХОРОН ГЕРОЯ.

(На могилу Івана Маляра, вбитого Ляхами за любов України).

Ходить Маляр по городі, цвіти підливає,
Його ляцька поліція по селі шукає.
Він завважив небезпеку, в хату ся скриває,
Він є славний Українець, що за волю дбає.
Постановив Маляр собі ніде не втікати;
Волить вмерти в своїй хаті, де родила мати.
На чужину він ніколи не думав тікати;
Де родився, де він виріс, там хотів вмирати.
То був герой український, знав справи ладнати,
Він на війні вбив Ляхів пять — честь йому віддати!
Помішався розум жінці, що його розкрила;
Обступили кати хату й там його убили.
Одинацять літ скривався, щастя 'му сприяло,
Та зрадниця, сільська баба, в гріб його загнала.
Там у Старім Олексинці похорон відбувся,
Із чужих сіл геть довкола нарід ізгорнувся.
Прикрасили домовину, порядок зробили,
І народніх козаків сто йому послужили.
І шість коней що найкращих домовину везли,
Показались Ляхи кляті, але скоро щезли.
Три тисячі Українців на час ся явили,
Героєви славний погріб вони урядили.
А орхестра попереду жалібненько грала,
Вся громада з жалю-смутку все очи втирала.
Як спустили домовину, разом честь віддали,
Своїм дітям Україну любить наказали.

Дмитро Грабінський.

ШКІЛЬНІ КНИЖКИ

КОТРІ МОЖНА НАБУТИ В КНИГАРНІ „СВОБОДИ":

	цнт.
Перша Книжечка (Буквар), П. Матвійчука	40
Друга Книжечка (Читанка для II. кляси), М. Матвійчука	45
Трета Книжечка (Читанка для III. кляси), М. Матвійчука	60
Четверта Книжечка (Читанка для IV кляси), М. Матвійчука	75
Коротка Історія України, І. Крипякевича	50
Мала Історія України, І. Крипякевича	15
Початкова Географія, з багатьома малюнками і картою, написав Степан Рудницький	75
Малий Катехизм християнсько-католицької релігії, уложив о. Іван Рудович	35
Біблійна Історія, старого і нового завіта, о. д-ра Ярослава Левицького	85
Шкільний Співанник, Ф. Колесси	75

КНИЖКИ ДЛЯ НАУКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У СЛОВІ Й ПИСЬМІ,

Правописні Вправи, нап. Кость Кисілевський, стор. 40	40
Граматичні Вправи для вищих кляс всенароднїх шкіл, I. частина 47 сторін; II. частина 62 стор.! III. частина 60 сторін.	1.00
Граматичні Вправи для вищих кляс всенароднїх шкіл, а нижчих кляс середніх і фахових шкіл та самонавчання, на підставі граматики української мови д-ра Василя Сімовича зладив Омелян Попович, сторін 96.	65
Методика устного і письменного стилю для всіх шкіл. Збірка практичних задач Богдана Заклинського.	75
Методика правописних і словесних справ з додатками: диктати, зразки говірок, спис висловів. Практичний підручник для вчителів і кандидатів учительського знання д-ра Костя Кисілевського	65
Методичний Підручник до навчання перших початків українського письма, М. Матвійчука	75

Замовлення разом з належитістю слати на адресу:

"SVOBODA"

81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, N. J

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

МІННЕАПОЛІС, МІНН.

Свято Мазепи.

Заходом Українського Хору ім. М. Лисенка, і злучених товариств при українській прав. церкві, влаштовано дня 28. серпня ц. р. Свято-Концерт в память 300-літніх роковин народин нашого славного гетьмана Івана Мазепи. Панахиду за душу Мазепи відправив о. К. Кирстюк. Вечером свято розпочато вступним словом, яке виголосив п. В. Мельник. Потім відспівав хор під управою о. К. Кирстюка „За Тебе, Україно" і Чорна ріля ізорана" — „В День Великих Роковин", Уляни Кравченко, віддеклямувала панна П. Приймаківна, а скрипкове сольо відограв молодий скрипак В. Коцюба. Дует „Зелений дубочку" відспівали пані К. Мельникова і М. Процайова. — „Я не боюся тюрми", віддеклямувала пані А. Панькова. В дальшу програму входили: „Чого я так сумую", сольо п. В: Мельник, „До пімсти", деклямація панни М. Гоцівної, „Сонце моє", скрипкове сольо малого скрипака І. Дениса, при акомпаніяменті панни Любки Паньківної. Головний реферат на тему „Доба Мазепи" виголосив о. Кирстюк. Бесідник говорив: „Від 1709 року аж до упадку царської держави, значить на протязі більше двох соток років, лунало на Україні кождого Великого посту: „Мазепа анатема, анатема". Цих більше 200 років, це сім поколінь українського народу після упадку гетьмана Івана Мазепи. Цих сім поколінь, закованих у кайдани російського царату, прислухувалися страшному святотацтву, яке поповнювали російські і зросійщені духовники в українських церквах. Церкви призначені для молитви, служби Богови і проповіди любови ближнього, обернено в доми проклонів; з їх проповідальниць ганьблено память Великого Гетьмана Івана Мазепи, ганьблено ввесь український нарід. За щож? Чи не за те, що гетьман Мазепа бажав свободи свому народови, що не міг знести утисків російського царя і попровадив український нарід проти московського узурпатора, щоби зробити Україну самостійною? Отже за це Москва напятнувала Мазепу зрадником і приказала церкві виклясти його зі своїх рядів. Встаньмо всі і віддаймо пошану незломному духови Івана Мазепи! Український діяч Андрієвський каже, що Мазепа є символічна постать нашої гіркої дійсности. Нагадаймо собі наше недавно минуле, припімнім собі такі постаті, як Грушевський з Центральною Радою і московський прислужник Павло Скоропадський, Головний отаман Петлюра і ціла купа самостійних отаманчиків, а будемо мати перед нашими очима часи Івана Мазепи, Його боротьбу і її наслідки. Ми нераз говоримо: ми, Українці, пролляли вже стільки крови за свободу України, а тої свободи не маємо. Почавши від Богдана Хмельницького аж по теперішний час, наш нарід завжди в боротьбі з ворогами. Вже несповна три сотки років тревае та боротьба, і ми не вийшли побідниками, хоч правда по нашій стороні. Ми впали в ще більшу неволю, як були в минулому. Сьогодня Москва ще гірше угнітає наш нарід, як давніше найлютіші московські царі; Польща посилає на шибениці, замикає в тюрмах, розстрілює підступом, замучує побиттям більше Українців як за часів польських королів. Чому ми ще в неволі, хоч дали стільки жертв? Іван Мазепа дає нам відповідь на це. Він каже, що, почавши від Богдана Хмельницького, який освободив Україну від Польщі, аж до його часів український нарід жиє в незгоді. Вони не тягнуть в один „гуж", хоч усі прагнуть волі. Але тої волі нема, бо одні тягнуть направо, орієнтуються на Польщу, другі наліво, орієнтуються на Москву. А нам треба тільки одного, згоди, бо як ми побіджені, то не побідили нас ні Поляки ні Москалі, але ми сами себе завоювали через незгоду. Отже не нарікаймо на когось, тільки на нашу незгоду, бо вона нас нищить не лише в наших державницьких змаганнях, але навіть у такому малому життю, як організаційному, товариському. Запамятаймо собі слова Мазепи:

Возьмітеся всі за руки,
Не допустіть гіркой муки,
Матці своїй гірш терпіти!
Нуте врагов, нуте бити!
Самопали набивайте,
Острих шабель добувайте,
А за віру хоч умріте,
І вольностей бороніте!
Нехай вічна буде слава,
Же през шаблю маєм права".

Цей реферат, виголошений промовцем дуже добре, нагородила публика оплесками щирого признання.

Після реферату о. Кирстюка відспівав мішаний хор „Почаївська Божа Мати" і „Гамалія". Фартепяновий супровід вела панна Любка Паньківна. Часто тепер бачимо цю акомпаніяторку на наших концертах і думаємо, що вона виробиться на дуже добру силу. Дует „О, Україно", відспівали панни: П. Приймаківна і М. Гоцівна. „Було колись" і „Не нарікай", віддеклямувала пані М. Процайова. „Думу про гетьмана Нечая" відспівав п. О. Блажкевич. Відтак хор відспівав „Вечерниці" і „Верховино". З кінцевим словом виступив п. С. Коцюба, котрий підніс урочистість свята в память Великого Гетьмана. Він ствердив з жалем, що греко-католицька частина громади відмовилась брати участь у святі. Але прийшов ввесь зорганізований та свідомий елемент, що дорожить народною працею і хоче чогось навчитися та зложити жертву на добру народну ціль.

Та треба вірити, що українська ідея така сильна й благородна, що вона таки зрушить серця і найбільше зацофаних та обєднає їх при праці над визволенням нашого народа з темноти і неволі.

Свято закінчено національним гимном „Ще не вмерла". Учасники кокнцерту розійшлись домів, піднесені на дусі і вдоволені тим, що бачили і чули. Дохід з концерту призначено на допомогу українській участи в Світовій Виставі в Шикаго, яка відбудеться у 1933 році. На святі зложили: по $2: М. Ґрубрин, М. Семотюк; по $1: П. Качмар, С. Рихлій, П. Гайва, К. Качмарова, Т. Кохан, А. Процай, О. Рихлій, Д. Комар, І. Якимів, В. Проць, О. Пилатюк, С. Коцюба, Ю. Деделюк, І. Коцюба, о. К. Кирстюк, Е. Кирстюкова, П. Садовий; по 50 ц.: К. Гоца, І. Денис, М. Андрушевський, О. Блажкевич, Д. Самотюк, В. Мельник, М. Процайова, А. Панькова, Й. Дрогомирецький, О. Кузик, П. Приймак, А. Сінкевичева; по 25 ц.: О. Макарова, С. Макара, М. Готрова, М. Коханова. — Жертводавці зложили $28. — Дрібна жертва 93 ц. — З відзнак при дверах $7.17. — Разом $36.10. — Розхід до концерту $11.60. — Позістає до висилки $24.50.

В той спосіб, висилаючи ту жертву, розвязуємо практично справу української участи в Світовій Виставі в Шикаго

Микола Ґрубрин.

—o—

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Реорганізація Союза Українських Бизнесменів.

З кінцем 1927-го року основано в Ню Йорку Союз Українських Бизнесменів, який попри інші цілі поставив собі в першу чергу за завдання обєднати українських купців і професіоналістів міста Ню Йорку в одну спільну організацію для бережения і поширення їх власних бизнесових підприємств. Щоб осягнути повищу ціль, Союз Українських Бизнесменів мав на меті вести пропаґанду за піддержкою бизнесів своїх членів дорогою відповідних дописів та закликів в українських часописах, як рівнож через влаштовування відчитів для ширшого загалу в ціли обзнакомлення його зі значінням і користями клича — „Свій до свого". Не менш важним завданням Союза Українських Бизнесменів було також плекання і поширення купецького знання серед власних членів, як також серед Українців взагалі, беручи під увагу, що многі з наших людей беруться нераз до бизнесів без відповідного підготовання та знання даної бизнесової галузи, а через це наражають себе на матеріяльні втрати, які при солідним і ґрунтовнім обзнакомленню з даного роду бизнесом дуже часто можна булоб оминути.

На протязі 1928 і 1929 років Союз той виказував досить активну і оживлену діяльність в напрямі переведення вжиття повище згаданих цілей. Та як то звичайно в нас буває, початковий запал до праці з часом остиг, члени почали замало інтересуватися своєю організацією, хотяй саме вони могли мати з неї користь. Наслідки були такі, що за останніх два роки Союз майже не істнував, бо не проявляв жадної активности.

Годиться отже тепер піднести, що знайшлись такі громадяни-бизнесмени, які уважають, що досвід і праця, які вложено в створення Союза Українських Бизнесменів, не можуть і не повинні піти надармо, що якраз тепер, в часах тяжкої економічної кризи, така організація як Союз Бизнесменів є необхідною конечністю. Бож економічна кріза тяжить не тільки над робітником, фармером, але дотикає вона таксамо і бизнесмена. Не маючи змоги дістати кредиту, неодин бизнес мусить падати, хотяй дуже часто і мала сума моглаб уратувати його від банкротства. А якраз одним зі завдань Союза Бизнесменів є власне матеріяльна поміч своїм членам.

Маючи такі міркування на увазі, кілька українських бизнесменів зійшлись недавно на збори та постановили відновити, а властиво зреорґанізувати Союз Українськик Бизнесменів. Початок отже зроблений, а щоби Союз знов не опинився в такому стані, в якому він був за останні роки, то праця кількох навіть дуже схочих і здібних бизнесменів не є вистарчаючою для успіху. Тут треба, щоб усі українські бизнесмени прийшли до переконання і зрозуміли, що вступаючи до Союза Українських Бизнесменів, роблять це вони для спільного добра, для їх власного інтересу. А добро і користь може така організація певно принести, наскільки буде вона мати в своїх рядах кождого українського підприємця, бо лиш тоді можна буде перевести в життя ті корисні цілі, для яких власне той Союз основано. Кождий український підприємець повинен отже вступити до Союза Бизнесменів, бо чим сильніша буде та організація, тим більшу користь зможе кождий член з неї мати. Попри власну користь, може і Рідний Край колись дещо також скористає.

Тут подано тільки короткий начерк наміченої праці Союза, а кождий бизнесмен, що бажає познакомити себе докладніше з завданням тої організації, може зайти на збори, які відбуваються раз на місяць, а саме кождої третої середи в Українськім Народнім Домі при шестій вулиці.

Д. Галичин.

ПОКІРНІСТЬ ЗАВОДИТЬ.

(З життя).

Був собі старенький батько,
Девятьдесять літ прожив,
Розділив майно між діти
Сам нічим ся не журив.

Між людей не йшов ніколи,
Як за молоду колись;
Він говорив: старі літа
Вже ні нащо не здались.

От спокій лише старому
Тай харчу щоб хто подав,
Щиро Богу помолитись,
Щоби скорше смерть прислав...

Жив спокійно старий батько —
Вже до церкви не ходив,
Але довше що неділі
Він по свому ся молив.

Як почує гомін дзвона,
На сніданок вже не жде,
Бере паличку тай в поле
Самотою він іде.

Там спиниться при потоці
Тай до Бога зітхне він
І молитву починає,
Як замовкне в церкві дзвін.

„Кріпи, Боже, мої сили,
Ноги слабі вже дріжать...
Щоб я потік перескочив
Тобі, Боже, в славу тут.

„Колиж я не перескочу —
Буде знак, що я згрішив;
Відпокутую я тиждень,
Щоб Ти гріх мені простив".

Перескочив старий батько
Кілька разів потічок,
Покінчив свою молитву
І вернувсь до діточок.

Час минав йому спокійно;
Все щасливим себе чув,
Що неділі ішов в поле,
При потоці завше був.

Самим скоком він молився,
Бог за те його любив,
Аж одного разу батько
Через других согрішив.

Мав він синів аж чотири,
Гарно в люди вивів їх;
От сини скусили батька
Тай привели ще на гріх...

Батько був собі багатий,
Між синів усе роздав;
Їх — всі люди поважали,
Кождий власний гонор мав.

Один війтом, другий радним,
Третій в церкві старший брат,
А четвертий із женячки
Був собі дяківський сват.

Тому з людьми все бували
На весіллях, базарах
І в громаді на нарадах,
Бож зналися на правах.

Але люди все цікаві:
„Як там батько ваш — здо-
[ров?"...
Тай балачка вже про нього
Розводилась дальше знов.

„Ви за батька щось забули,
Що у дома лиш сидить,
Ні до церкви, ні між люди,
Може вас ся соромить?"

„Щож ми вдієм, як наш батько
Що неділі в поле йде"...
„Як він може так ходити,
Хай до церкви раз зайде,

Хай не робить більше стиду,
Щоб сміялись люди з вас;
От і завтра вже неділя,
Це якраз догідний час".

Не по душі синам було
Такий слухати докір;
Всі чотири попрощались
Й пішли просто в батьків двір.

Сумні ідуть, раду радять,
Як тут батька підійти,
Щоб він завтра замісць в поле
Рано в церкву міг прийти.

Ось вже двір перед очами
Чепурненький мерехтить,
А в садочку старий батько
Під яблінкою сидить.

Підійшли сини до нього,
Честь батьківську віддали,
Посідали кругом нього
Тай розмову завели.

„Тату! любим вас і старість
Ми шануєм... от зробіть,
Послухайте, що вас просим:
Завтра в церкву ви підіть"...

„Діти, діти — лишіть мене,
В супокою щоб я жив;
Немічний я іти в церкву;
Щож я буду там робив?"...

„Тату, тату — сини кажуть —
Адже люди судять нас,
Що ми старість зневажаєм,
Не провадим в церкву вас".

Задумався старий батько:
Змякло серце для дітей.
Відповів їм: „Вчиню волю
І для вас і для людей:

„Разом з вами піду в церкву,
Щоб лиш людям догодить;
Колиб я там прогрішився,
Бог вам усім заплатить".

Тоїж ночи впала злива.
На це батько не зважав,
Що болото по коліна —
Він до церкви ся збирав.

Дзвін гомонить, всіх скликає,
Люди в церкву вже спішуть
Тай цікаво поглядають,
Що і старий батько тут.

Люди грязнуть у болоті,
Старий батько чомусь ні...
Мов по каміни ступає
По болоті, по багні.

Люди дивляться лиш з боку,
З юрби чути вже когось:
Що старий мов чудо творить,
Або таки знає щось...

Не зважав на юрбу батько,
Прийшов в церкву, в кутку став;
В серці чув він жаль великий,
Що ч'рез потік не скакав.

Вже набитком в церкві стало;
Він по людях лиш глядить.
Якось звернув оком в баню,
Банить: чортик там сидить.

„Що за лихо? — він думає —
Цеж молитви Божий дім;
Щож він має тут робити
В Божім місці і святім?"...

Чорник взяв волову шкіру
Розтягнув тай вниз глядить;
Хто не молиться по правді,
Пише всіх, хто лиш грішить...

Той дрімає, той сміється,
Той розказує, де був...
Кума куму обсудила,
Там знов хтось в куті заснув.

Змігся чортик, так спішиться,
Цілу шкіру вже списав.
Вже забракло йому місця,
Ось він раду пошукав:

Злапав в зуби отсю шкіру,
Тягне — може побільшить...
Батько глядить на ту штуку,
Що то буде?... А мовчить.

Потягнув чорт понад силу
Кусок шкіри обірвав.
Засміявся старий батько —
Чорт і його записав.

Вже у церкві покінчилось,
Всі вертаються домів,
А між ними старий батько
Став в болото — остовпів!

Він загряз аж по коліна,
Хоч в болоті пропадай,
Або клич яку підмогу,
Або чоботи скидай.

Обступили старця люди,
Вже й сини прибігли там;
Батько мучиться в болоті,
Тягне чоботи він сам.

Сини злапали старого
І зі стидом підтягли
Попід пахи, мов в повітрю,
У дім батька привели.

Прийшов батько у світлицю,
Сів спочити тай зітхнув;
Завмер спокій в його серці,
Синам ось що припімнув:

„Як в самоті я молився,
Через потічок скакав,
Бог кріпив мене на силах
І любов до мене мав.

„Як пішов я лиш до церкви
Один раз — і согрішив,
Спокій старости моєї,
Діти, в церкві я згубив.

„Я для вас зробив вигоду,
Йшов, щоб людям догодить,
Тай знівечив свою старість —
Нехай Бог всім заплатить!"

М. Костишин.

Жінка (до чоловіка): Уважай, колиб я лише довідалася, що ти мене зраджуєш, я відплатилася би тобі з процентом!

—o—

The Sport Whirl

Bellow is printed a letter from Mr. W. Korotash, who has sensed the apparent metamorphosis obviously in the offing. His message relates an amazing story of progress which should serve as an example to other young clubs aspiring to help put Ukraine on the sport map.

O.Kay, Mr. Korotash, here's your letter and we hope to receive many more from you as interesting and informative as the first one. Your club's work should be a revelation to all our readers.

THE LETTER:

"Dear Mr. Solovey:

"I have read your article concerning the Ukrainian-American youth, and hope to see this American sports section in the "Svoboda" a permanent fixture.

"My friends are all in favor of it. We want Ukraine on top!

"Now I wish to say a few words about our club which has done much toward the benefit of our church, the people of Ukrainian descent, and our brothers and sisters in Ukraine. Incidentally, because of this, we have been doing our bit toward putting Ukraine on top.

"Our organization is called the Ukrainian Saints Peter and Paul Choir Club. We have over 60 members. Professor Hwozdewich is President.

"The purpose of this club was to be a good-time group. Yet this was not enough. We have gone further by trying to have the people of other nationalities know who the Ukrainians are, and what they can accomplish.

"We have been very successful.

"The club sponsored plays which made such great hits with the public that the cast was booked to give performances out of town. We took part in many concerts, celebrating our Ukrainian heroes, and those of our American fatherland.

"Our Ukrainian songs and costumes made a great hit with the American people, and we took part in their exhibitions, and other activities.

"During the last three years, the club activities have been greatly increased.

"Our dances have been patronized successfully, the proceeds going to the church, to the old country, and into our own treasury.

"We have a basketball team which has aroused considerable comment. A league which has been in existence of a good many years, is composed of teams of different clubs and nationalities.

"We entered this league two years ago, with junior and senior team. We won second place with the Senior team and next to the last with the Junior team. Last year was our banner year. Both team won first places. We have two loving cups to show of our success.

"Our baseball team has been having a fair season. Although we lost a couple of games we have shown we are good losers as well as likable winners.

"All these activities have aroused interest among other factions of this city, concerning the Ukrainians.

"They realize that they have someone with whom to contend.

"The 'Ukes,' as we are popularly called, are begining to be known, thanks to our organization.

"Last, but no least, is the Ukrainian Dancing Class. We have more than forty members, with Mr. Pihuliak as our dancing instructor. Although we have began about a month ago, we have received comment upon the spirit with which we have gone into this new activity. A lot of interest has been stimulated and the people have promised to give us aid.

"This fall we are going in for all these affairs in a big way.

"We wish to arrange basketball games with teams from New Britain, Hartford, Bridgeport, and other cities. Maybe we can arrange a league?

"Our choir, under the direction of Prof. Hwozdevitch, is to appear in several concerts this fall, and we hope the dancing will be staged as an added attraction.

"We want Ansonia to be known, also our choir and our people. But most of all we want the people to know there still are Ukrainians and a **Ukraine**, and do our bit toward putting her on top!"

Sincerely,

(signed) **W. Korotash**,

Ansonia, Conn.

"P. S. We would appreciate if you would have this article appear as the first one under the column "The Sport Whirl" as an example, as we want to hear about the other clubs and choirs. We want to get acquainted with other boys and girls and establish a bond of friendship that cannot be broken."

Sport Editor,

Dear Sir:

Now you started something — just what we need to get us clicking. The first thing I want to do is to congratulate Mr. John Sukeena of Minersville, Pa. His suggestion concerning the Ukrainian sport activity should be met with approval from all our young American-Ukrainians throughout the country. There's plenty of sport material in various fields that only needs a little organizing to be out in the headlines. The trouble with us Ukrainians is that we are always late getting started. For instance, take the Y. M. H. A. or the Polish clubs. They are always in the hearlines for the sipmle reason that they are well organized. I don't mean by this, that we can't be organized. What we need is a little more pride in ourselves. I know many Ukrainian athletes who are playing under Polish colors. It just goes to show that the Ukrainian athlete is a dependable, never quitting type. Among the counties best athletes you can always bet on finding several Ukrainians. The Ukrainians of Chester, Pa., can pride themselves with the fast basket ball team we have. We have defeated the best teams in this section, including the champions of the city and county.

Our high school have seen the services of many Ukrainian athletes. Two years ago Chester High School had a Ukrainian football captain who was non other than Bill Kluse, a Ukrainian Jim Londos. This fellow is an athlete of no mean abibity; football, basketball, baseball, wrestling and boxing is food for him. He is considered by the Y. M. C. A. officials as one of the most perfect physical specimens in this part of the country. That's a "Uke" for you. There are many feelows of the same type, but they are under cover and no one knows them.

Now let's get together and keep the sport press of the Svoboda busy. Every bit of sport news which concerns Ukrainian activities will be read with enthusiasm and pride. All right, fellows, let's go.

Yours for clean sport,

Michael Edynak Jr.

Publicity Manager-Joseph Lacusch.

Ukrainian Athletic Club,
Ukrainian National Home,
4th and Ward Street,
Chester, Pennsylvania.

ATTENTION, UKRAINIANS.

The Ukrainian Athletic Club of Chester held its annual meeting in uniting for its besketball campaign which will start sometime in late November. The Ukrainians of Chester put a team on the floor last year which won 46 games, losing only 5 contests, which proved a very succesful season. This year's team will have its old faces back and expect new faces to report on the courts.

The annual meeting was an important meeting solving important matters. The Ukrainians of Chester are planning to cooperate with other Ukrainians in other districts of Pennsylvania and New Jersey, in forming a Ukrainian League. This can only be done by the cooperation of other Ukrainians who are interested in this sport and who have placed teams on the floor in previous years. In arranging such matters, and if you are interested and willing to cooperate in this League, which would bring the spirit of Ukraine together, please write as soon as possible to:

MANAGER — Michael Wolk,
Ukrainian National Home,
4th and Ward Street,
Chester, Pennsylvania.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

о. І. К., Йонгставн, О. — Резолюції з протестаційного віча ми одержали, але нічого не згадуєте, чи про той протест проти кривавих подій в ліськім повіті написала що місцева американська преса. Ні не подаєте, чи була переведена яка збірка на жертви ляцького варварства, чи на допомогу дальшій боротьбі. Бо й про те нічого не згадуєте. А протест без одного й другого, або хоч одного, хоч би був не знати яким щирим, у дійсности справі дуже мало помагає.

СПРАВЛЕННЯ ПОХИБКИ.

В статті **„Перші згадки про українські пісні в Америці"**, яка появилася в 214 числі „Свобобди" з дня 14 вересня, треба справити таке:

Було видруковане: "American Electic" і "The Quarterly Review" а має бути: **"American Eclestic" і "The Foreign Quarterly Review"**.

—Чому, чоловіче, жадаете зміни назвища? Називаетеся Вогонь, цеж зовсім гарне назвище!

— Та гарне, одначе я з таким іменем не можу навіть зателефонувати!

— Чому?

— Бо як лише скажу до телефону тут Вогонь, то або присилають мені пожежну сторожу, або відповідають: „То телефонуйте до вогневої стації".

Злоба Франца Йосифа.

Австрійський цісар Франц Йосиф мав придворного лікаря, д-ра Керцля. Доктор Керцль дбайливо відвідував свого пацієнта. Старенький любив викурити циґаро та поговорити.

Одного дня цісар не хотів приняти лікаря. Коли лікар зчудовано спитав камердинера, що то значить, камердинер відповів:

— Цісар сказав мені нині рано, що він щось нездоров, тому не може бачитися з вами.

ПРОЗРІТЬ!

„Ісусе, сину Давидів,
помилуй мене!"
„Чого ти хочеш від мене?"

При воротях в старім Єрихоні,
Як Христос по землі ще ходив,
До народу протягши долоні,
Милостині сліпий там просив.
Часто чув він, як люди казали,
Що в народі пророк появивсь,
Що від слова Його лиш одного
Неодин вже недужий зцілився.
І сліпий в своїм серці надію
Став плекати і віру святу,
Що пройде цей пророк біля нього
І зцілить він його сліпоту.
І проходив Христос. Без вагання,
Ні на кого сліпий не зважав,
Щиро голосом, повним благання,
„О, помилуй мене!" закричав.
„Що ти хочеш від мене?" Месія,
Зупинившись, сліпця запитав.
„Ти єдина моя лиш надія,
О, помилуй!" — сліпець відказав.
„Щоби мира красу я побачив,
Щоб сліпий я, нещасний, прозрів,
На камінях твердих і гарячих,
Протягаючи рук, не сидів".
„То прозри" — було Господа слово
І сліпий в цюю мить ізцілився
Й на спасителя свого святого
І на мира красоти дививсь.

*

О, сліпці ви, нещасні, незрячі,
Чи не чули ви слова: „прозріть"?
В обійми ви палкі і гарячі,
В материнські обійми ідіть.

П. Т.

Старогрецький фільософ Сократ хотів раз відвідати приятеля та почув, як той приятель тихцем говорив невільникови, щоби сказав Сократови, що пана нема дома. Сократ нічого не відповів на цю непарвду, а спокійно пішов додому.

Небаром побачив Сократ з вікна своєї хати, що той приятель іде до нього.

Сократ відчинив сам, врадувався, що приятель відвідав його, спитався, як здоровля — „та — додав з жалем — шкода, що не застаєш мене дома".

Приятель похитав головою, видивився на Сократа і сказав: „Як маю це розуміти, таж я бачу тебе осьтут у твоїй власній особі, а ти впевняєш мене, що тебе нема дома?!"

— Який жеж ти нечемний — відповів Сократ докірливо. — Чи я якосьтут хоч трохи сумнівався, як твій слуга сказав мені, що тебе нема дома? Я тоді повірив твому невільникови, а ти не хочеш вірити мені самому!

Якийсь винахідник апарату до спадання намовляв свого приятеля, щоби виліз на вежу і зіскочив його апаратом до спадання. Апарат цей, мовляв, зробить переворот у летунстві та вчинить безпечним воздушну комунікацію.

— А чомуж ви самі не хочете випробувати вашого апарату?

— А хтож, прошу вас, думав би пізніше над тим, як уліпшити апарат, коли він добре не функціонує!

У століттї машини та безробіття.

„Винахідник: Так мені вкінці вдалося збудувати штучного чоловіка-„робота".

— А що він буде робити?

— Крім того ніщо; я зголошу лише його до уряду для безробітних.

НЕБЕЗПЕКИ ПЕРВІСНОЇ ПРИРОДИ.

ТАРЗАН І ЗОЛОТИЙ ЛЕВ.

(56)

Ла підійшла до Тарзана. „Ти зробив славне діло", вона сказала з подивом і любовлю, „але ми засуджені. Леґенди мого народу оповідають про тих Болґанів, що ще ніколи жертва не вирвалася їм з рук". Тарзан сказав: „Ми ще маємо нагоду, Ла". „А мені здається, що"... і в тій хвилі вирвався з її уст крик: „Бачиш?" — сказала вона, показуючи на схід. „Вони вже вертаються".

Тарзан бачив через отворену браму велику громаду ґорилів. Рівночасно він побачив крізь вікно противної сторони товпу кількох соток чорних, як втікали вікнами. Інші чорні на підвищенню кричали подратовані: „Вони йдуть. Наші спасителі прийшли. Тепер ми будемо вільні. Вже нас Болґани не будуть мучити й годувати нашим тілом льва". Як перші Болґани дійшли до престольної кімнати, Ґоманґани ввійшли вікнами.

Почалася битва. Тарзан, крикнувши до льва, щоби йшов за ним, зійшов з підвищення та обняв команду над Гоманґанами. Підчас перерви в бою він післав трох довірених вояків, щоби вони спішно перейшли джунґлі та дали знати до далеких сіл, що діється в палаті та просили безпроволочної помочі. Як післанці відійшли, Болґани напали на своїх противників знову. Тарзан скочив уперед, щоби здержати напад. Показуючи на найближчого Болґана, він кричав до льва: „Бий, Джад-баль-джа, бий!"

Золотий лев не потребував другого приказу. Він скочив просто до горла найближчого ворога. Перед страшним звірем Болґан завагався, крикнув та кинув списку. Інші теж захиталися. Тарзан крикнув до льва, кажучи йому вертатись до престола, та звернувся до Болґанів: „Най один з вас піде й скаже Болґанам, що я домагаюся від них сейчас піддачі!" Як один Болґан рушив, Ла шепнула Тарзанови: „Стережися зради!"

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ